

Osakesäästötilin talletusrajan suorat ja epäsuorat vaikutukset sijoittajiin

Tiivistelmä

Tekijä(t) Ville-Markus Peltola	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2024
	Sivumäärä 33	
Työn nimi Osakesäästötilin talletusrajan suorat ja epäsuorat vaikutukset sijoittajiin		
Tutkinto ja koulutusala Tradenomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, mitä käytännön vaikutuksia ja rajoituksia osakesäästötilin talletusrajalla on yksityissijoittajille. Työn tarkoituksena oli myös selvittää, millainen muutos talletusrajan aiheuttamissa vaikutuksissa nähtiin osakesäästötilin talletusrajan noustua 100 000 euroon. Opinnäytetyössä perehdyttiin Suomen osakesäästötillilain syntyyn, ja hallituksen 1.1.2024 tekemään lainsäädäntömuutokseen, jossa osakesäästötilin talletusrajaa korotettiin. Lisäksi tarkasteltiin osakesäästötilin ominaisuuksia, joita myös vertailtiin muiden samankaltaisten sijoitustilien ominaisuuksiin. Talletusraja asettaa yksityissijoittajalle suoria rajoituksia, mutta sillä on myös epäsuoria vaikutuksia ja rajoituksia. Näitä rajoituksia ja vaikutuksia tutkittiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä, jossa tutkimusaineistoa kerättiin haastattelemalla finanssialan asiantuntijoita. Tutkimuksen perusteella osakesäästötilille asetettu talletusraja heikentää osakesäästötilin kannustimia pitkäaikaiseen sijoittamiseen. Talletusrajan täytyminen pakottaa sijoittajan käyttämään muita sijoitustilejä ja harkitsemaan sijoitusstrategian muuttamista. Epäsuorasti talletusraja vähentää palveluntarjoajien välistä kilpailua, joka heijastuu sijoittajille korkeampina hintoina. Lisäksi se rajoittaa osakesäästötillisijoittajien mahdollisuutta osallistua listautumisanteihin. Talletusrajan noston myötä on vähemmän sijoittajia, joilla on talletusraja täynnä, ja joille siitä aiheutuu suoria rajoituksia.		
Asiasanat osakesijoittaminen, osakesäästötili, lainsäädäntö, talletusraja		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Ville-Markus Peltola	Thesis, UAS	2024
	Number of Pages	
	33	
Title of Publication		
Implications of Equity Savings Account deposit cap for private investors		
Degree, Field of Study		
Bachelor of Business Administration (BBA)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract		
The objective of this thesis was to research practical implications and limitations that investors may encounter due to deposit cap on equity savings account. Purpose was also to research if there has been any changes on these implications and limitations since the deposit cap was increased to 100 000 euros. Creation of the Equity savings account law was studied, along with recent changes done to it by the government to increase the deposit cap. In addition, equity savings account's features were examined and compared against similar investment accounts. Deposit cap has direct and indirect implications and sets some limitations for investors. These implications and limitations were researched by using qualitative method and interviewing experts of financial industry. Based on the research, equity savings account deposit cap discourages to invest on long term. Once the deposit cap is full, investors are forced to use other investment accounts and to consider new investment strategy. Deposit cap indirectly reduces competition among service providers which is reflected to investors as higher prices. Furthermore it limits the possibilities to make subscriptions in IPOs. Since the deposit cap was increased there are less investors who are impacted by the direct limitations of the deposit cap.		
Keywords		
equity trading, equity savings account, regulation, deposit cap		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tausta	1
1.2	Tutkimuksen tavoite ja rajaukset.....	2
1.3	Tutkimuskysymykset ja -menetelmä	2
2	Laki osakesäästötilistä	4
2.1	Euroopan komission toimintasuunnitelma	4
2.2	Selvitystyö Suomessa.....	4
2.2.1	Ulkomainen lainsäädäntö sijoitussäästötileistä	5
2.2.2	Suomalaisten kotitalouksien rahoitusvarallisuus	7
2.3	Säädös osakesäästötililaista	9
2.4	Lain voimaantulo ja muutokset.....	10
3	Osakesäästötili sijoitusinstrumenttina	12
3.1	Tilin avaaminen ja lopetus	12
3.2	Varojen tallettaminen ja nostaminen	12
3.3	Verotus	13
3.4	Sijoituskohteet	14
3.5	Hyödyt ja haitat.....	15
3.6	Eroavaisuudet samankaltaisiin sijoitustileihin nähden	18
3.6.1	Arvo-osuustili	18
3.6.2	PS-tili	19
3.6.3	Sijoitusvakuutus.....	19
3.7	Menestys Suomessa	21
4	Tutkimus.....	23
4.1	Tutkimuksen toteutus.....	23
4.2	Talletusrajan suorat ja epäsuorat vaikutukset	24
4.3	Talletusrajan noston vaikutus	26
5	Yhteenveto ja pohdinta	28
	Lähteet	30

1 Johdanto

1.1 Tausta

Osakesäästötili on sijoittamisen tili, joka tuli Suomeen vuonna 2020. Taustalla oli Sipilän hallituksen esitys osakesäästötililaista, jonka eduskunta hyväksyi vuonna 2019. Sipilän hallituksen tavoitteena oli kotitalouksien ja piensijoittajien sijoitusaktiivisuuden edistäminen lisäämällä saatavilla olevien kiinnostavien sijoitusmuotojen määrää. Osakesäästötilillä tavoiteltiin myös kotitalouksien huomattavien talletusvarojen aktivoitua ja yritysten pääomien tarjonnan edistämistä sijoitusmarkkinoilla. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Osakesäästötilistä tuli suosittu sijoittamisen tili ja vuoden 2023 loppuun mennessä Suomessa oli avattuna yli 346 000 osakesäästötiliä (Euroclear Finland 2024a). Samanaikaisesti myös osakesijoittajien määrä Suomessa on kasvanut lähes 120 000 uudella osakesijoittajalla ja osakkeisiin sijoittavien yksityishenkilöiden määrä on saavuttanut miljoonan sijoittajan rajapyykin (Pörssisäätiö 2024). Näin ollen voidaan sanoa, että Sipilän hallitus on ainakin jossain määrin onnistunut asettamissaan tavoitteissa.

Keväällä 2023 juuri nimetty Orpon hallitus otti hallitusohjelmaan tavoitteekseen nostaa osakesäästötilin talletusraja silloisesta 50 000 euron rajasta 100 000 euroon. Orpon hallituksen tavoitteena oli talletusrajan nostolla parantaa piensijoittajien asemaa ja luoda kannustimia pitkäjänteiseen säästämiseen ja sijoittamiseen. Hallitusohjelman mukaisesti Orpon hallitus teki eduskunnalle esityksen osakesäästötililain muutoksesta. Tämä muutos hyväksyttiin eduskunnassa, ja uusi laki, jossa säädettiin 100 000 euron talletusrajasta, astui voimaan 1.1.2024. (Hallituksen esitys 44/2023.)

Useammalle osakesäästäjiä edustavalle edunsaajajärjestölle osakesäästötilin talletusrajan pelkkä nosto oli pettymys, sillä he toivoivat osakesäästötilin talletusrajan poistoa. Myös monia muita muutoksia toivottiin. Esimerkiksi sallittujen sijoituskohteiden laajentaminen muihin pörssilistattuihin sijoituskohteisiin sekä hankintameno-olettaman lisääminen osakesäästötilille saivat laajaa kannatusta. (Valtiovarainministeriö lausuntoyhteenveto 2023.)

Kevään 2023 vaaliohjelmissaan hallituspuolueista muun muassa Kokoomus ja Perussuomalaiset olivat kirjanneet tavoitteeksi osakesäästötilin talletusrajan poiston. Myös muilta puolueilta löytyi kannatusta talletusrajan poistamiselle, ennen vaaleja Pörssisäätiön teettämässä kyselyssä. (Pörssisäätiö 2023.)

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui tutkia osakesäästötilin talletusrajan suoraa ja epäsuoraa vaikutuksia osakesijoittajiin ja sitä, onko talletusrajan nostolla ollut muutoksia näihin

vaikutuksiin. Lisäksi tarkoitus on tutkia, olisiko hallituksen asettamat tavoitteet huomioiden ollut perusteltua poistaa osakesäästötilin talletusrajan kokonaisuudessaan.

Aihe on ajankohtainen, koska osakesäästötilin korotettu talletusraja on astunut voimaan 1.1.2024. Taustalla on myös opinnäytetyön kirjoittajan oma henkilökohtainen kiinnostus tutkia asiaa, sillä opinnäytetyön kirjoitushetkellä kirjoittaja on töissä finanssialalla varainhoidossa ja toimii osakesäästötilin tuotevastaavana.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, mitä käytännön vaikutuksia ja rajoitteita osakesäästötilille asetetulla talletusrajalla on osakesäästötilisijoittajalle. Osakesäästötililaissa on asetettu raja osakesäästötilille tehtäville talletuksille, jonka myötä sijoittaja eivät saa tallettaa osakesäästötilille enempää varoja kuin laissa on määritelty. Tällä on suoria välittömiä vaikutuksia osakesäästötilisijoittajalle, mutta myös epäsuoria välillisiä vaikutuksia. Tutkimuksessa tutkitaan molempia suoria välittömiä vaikutuksia sekä epäsuoria välillisiä vaikutuksia, jotta tutkimuksessa voidaan muodostaa kokonaisvaltainen käsitys talletusrajan aiheuttamista vaikutuksista.

Tavoite on myös tutkia, onko talletusrajan nosto 1.1.2024 alkaen 100 000 euroon tuonut muutoksia talletusrajan vaikutuksiin. Lopuksi vielä tavoitteena on pohtia, tutkitut vaikutukset sekä hallituksen osakesäästötilille asetetut tavoitteet huomioiden, olisiko ollut perusteltua poistaa osakesäästötilin talletusraja kokonaisuudessaan.

Tutkimuksessa tarkastellaan talletusrajan vaikutuksia vain osakesäästötilisijoittajien eli suomalaisten luonnollisten henkilöiden näkökulmasta. Tällä on tarkoitus luoda osakesäästötiliä käyttäville tai sen käyttöönottoa harkitseville sijoittajille ymmärrys talletusrajan käytännön vaikutuksista. Sen myötä he voivat mahdollisesti ennaltaehkäistä talletusrajasta aiheutuvia ongelmatilanteita sekä punnita osakesäästötilin avausta harkitessaan, onko osakesäästötili oikea sijoitustili heidän tarpeisiinsa nähden.

Talletusrajalla on myös suoria ja epäsuoria vaikutuksia osakesäästötilin palveluntarjoajiin, pörssilistattuihin yrityksiin sekä valtion talouteen. Näiden näkökulmasta talletusrajan vaikutukset ovat kuitenkin hyvin erilaiset kuin osakesäästötilisijoittajien, ja siten niiden tutkiminen on rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

1.3 Tutkimuskysymykset ja -menetelmä

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tutkimukselle on asetettu pää- sekä apututkimuskysymys.

Tutkimuksen pääkysymys on:

- Mitä suoria ja epäsuoria vaikutuksia osakesäästötilin talletusrajalla on osakesäästötiliä käyttäviin sijoittajiin?

Tutkimuksen apukysymys on:

- Millainen muutos talletusrajan vaikutuksissa nähtiin osakesäästötilin talletusrajan noustua 100 000 euroon?

Opinnäytetyön tutkimuksen tutkimusmenetelmänä toimii kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemmin löytää uusia tosiasioita kuin todentaa olemassa olevia väittämiä, joten se palvelee tutkimuksen tavoitteita parhaiten ja siten valikoitui tutkimusmenetelmäksi. Lisäksi se mahdollistaa kokonaisvaltaisemman talletusrajan vaikutusten sekä syy-seuraussuhteiden tarkastelun. (Hirsjärvi ym. 2008, 157.)

Tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä on teemahaastattelut. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että haastattelun aihepiiri on ennalta tiedossa, mutta kysymyksiä tai niiden esitysjärjestystä ei ole tarkalleen määritelty ennen haastattelun suorittamista (Hirsjärvi ym. 2008, 203). Haastattelut kohdistetaan finanssialan asiantuntijoihin, jotka toimivat finanssialalla työtehtävissä, joissa haastateltavat ovat päivittäin ollaan tekemisissä osakekaupankäynnin sekä osakesäästötilin kanssa.

Tutkijalla on myös kahdeksan vuoden kokemus erilaisista finanssialan varainhoitoon liittyvistä työtehtävistä sekä useamman vuoden kokemus osakesäästötilin tuotevastaavan roolista. Tutkimuksessa tullaan myös hyödyntämään tutkijan omia työtehtävien yhteydessä tekemiä havaintoja.

2 Laki osakesäästötilistä

2.1 Euroopan komission toimintasuunnitelma

Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa 2017 tiedonannon, joka oli pääomamarkkinaunionia koskevan toimintasuunnitelman väliarviointi. Tässä tiedonannossa käsiteltiin toimenpiteitä, joiden avulla Euroopan komission pyrkimyksenä on luoda yhtenäinen pääomamarkkina, jotta pääomat liikkuvat EU:n alueella vapaasti hyödyttäen kuluttajia, sijoittajia sekä yrityksiä. (Euroopan komissio 2017a.)

Yhtenä uutena toimenpiteenä (kuvio 1) tässä väliarvioissa esitettiin parhaiden käytäntöjen kehittäminen jäsenvaltioiden sijoitussäästötileihin perustuvien kokemusten perusteella. Toimenpiteen tavoitteena oli kannustaa yksityissijoittajia osallistumaan aktiivisemmin pääomamarkkinoille. (Euroopan komissio 2017b.)

FOSTERING RETAIL INVESTMENT			
Personal pensions	Legislative proposal on a pan-European personal pension product	Follow-up action (L)	Q2 2017
Retail investment product markets	Follow-up to study on distribution systems of retail investment products across the EU. Recurrent reporting by the ESAs of cost and performance of the principal categories of long-term retail investment and pension products. Feasibility study on the development of a centralised hub for mandatory disclosure requirements and related services.	Follow-up action (NL)	Q2 2018
Retail investor engagement	Based on Member States experience with Investment Savings Account and an existing study on employee share ownership schemes, develop best practices	New action (NL)	Q1 2019

Kuvio 1. Euroopan komission tiedoksiannossa lueteltuja toimenpiteitä yksityissijoittamisen edistämiseksi (Euroopan komissio 2017b)

2.2 Selvitystyö Suomessa

Euroopan komission toimintasuunnitelman tiedonannon perusteella Sipilän hallitus käynnisti Suomessa selvitystyön koskien sijoitussäästötiliä. Selvitystyössä lähdettiin tarkastelemaan ulkomaiden sijoitussäästötileihin liittyvää lainsäädäntöä sekä sen vaikutusta paikallisten kotitalouksien sijoituskäyttäytymiseen. Osana selvitystyötä tarkasteltiin myös Suomalaisen kotitalouksien rahoitusvarallisuuden nykytilaa sekä roolia rahoitusmarkkinoilla. (Hallituksen esitys 279/2018.)

2.2.1 Ulkomainen lainsäädäntö sijoitussäästötileistä

Euroopan komission toimintasuunnitelman mukaisesti Suomessa käynnistyneessä selvitystyössä tarkasteltiin ulkomaista sijoitussäästötileihin liittyvää lainsäädäntöä. Erityisen tarkastelun alla oli muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö, mutta myös muiden EU-maiden lainsäädäntöä tarkasteltiin.

Ruotsi

Ruotsissa paikallinen sijoitussäästötili, *investeringsparkonto* (jäljempänä ISK-tili), tuli käyttöön vuoden 2012 alusta alkaen sijoitussäästötililain tullessa voimaan. Sijoitussäästötililaki asettaa ominaisuudet ISK-tilille, kun puolestaan paikallinen tuloverolaki asettaa säännöt ISK-tilin verotukselle. (Hallituksen esitys 279/2018.)

ISK-tili on sijoittamisen tili, jolle sallitaan laaja kirjo erilaisia sijoitusinstrumentteja, kuten muun muassa käteinen, pörssilistatut osakkeet, sijoitusrahastot, joukkovelkakirjat sekä erilaiset johdannaiset. Tilillä säilytettävien varojen edellytyksenä on kuitenkin, että arvopapereiden on oltava kaupankäynnissä säännellyllä markkinalla tai vaihtoehtoisessa markkina-paikalla Euroopassa tai Euroopan talousalueella ulkopuolella. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Tilinhaltijana voi toimia ainoastaan luonnollinen henkilö ja tilillä olevat varat ovat tilinhaltijan omaa omaisuutta. Tämän myötä tilinhaltija voi käyttää osakkeenomistajan oikeuksia ja esimerkiksi äänestää yhtiökokouksessa. Tilinhaltija voi myös avata useita ISK-tiliä, sillä tilien määrälle tai talletuksille ei ole laissa määritelty rajaa. (Hallituksen esitys 279/2018.)

ISK-tilille talletetut varat ovat tilinhaltijan käytettävissä. Tilinhaltija voi vapaasti käydä arvopaperikauppaa tilin varoilla, nostaa tililtä varoja tai siirtää tilillä olevia varoja omalle toiselle tililleen tai lahjoittaa toisen henkilön ISK-tilille. Tilin varat ovat myös Ruotsin sijoittajasuojan sekä talletussuojan piirissä. (Hallituksen esitys 279/2018.)

ISK-tilillä olevien varojen perusteella saadut luovutusvoitot, korot, osingot sekä muut tuotot ovat verottomia. Tililtä varoja pois nostaessa ei myös makseta veroa nostetusta pääomasta tai tuotoista. Sen sijaan ISK-tilin säästövaroista maksetaan vuosittainen vero, joka perustuu tilin kokonaisarvoon. Vero maksetaan vuosittain huolimatta siitä, onko tilin varat tuottaneet voittoa tai tappiota. Vuonna 2024 maksettava vero on 0,882 % ISK-tilin kokonaisarvosta. (Skatteverket.)

Norja

Norjassa osakesäästötili, *aksjesparekonto* (jäljempänä ASK-tili), tuli käyttöön syyskuussa 2017, kun vallitsevaan verolainsäädäntöön lisättiin ASK-tiliä koskevia säädöksiä. ASK-tilistä

tehtiin lainsäädännöllä samankaltainen kuin Ruotsissa aikaisemmin käyttöön otetusta ISK-tilistä. Tilien välillä on kuitenkin eroja sallittujen sijoituskohteiden sekä tuoton verotuksen osalta. Norjassa myös laadittiin säännös siirtymäajasta, jonka aikana ASK-tilille sai siirtää aikaisemmin ostettuja osakkeita ja osakerahastoja ilman, että niistä realisoitui verotettavaa luovutusvoittoa. (Hallituksen esitys 279/2018.)

ASK-tilille sallituiksi sijoituskohteiksi on määritelty vain pörssilistatut osakkeet sekä osakerahastot. Osakerahaston määritelmäksi laissa on määritelty rahastot, joiden sääntöjen mukaan sijoitusten jakauman paino on vähintään 80 % pörssilistatuissa osakkeissa. Sijoituskohteiden maantieteelliselle sijainnille on myös asetettu rajoitteita, sillä pörssilistattujen osakkeiden tulee olla listattuna Euroopassa ja osakerahastojen tulee olla rekisteröity Eurooppaan. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Verotus ASK-tilillä puolestaan perustuu tuottojen verotukseen. Tilin sisällä olevien varojen perusteella saaduista luovutusvoitoista ei makseta veroja, niin kauan kun tuotot pidetään tilin sisällä. Veroa maksetaan vasta, kun tilinhaltija päättää nostaa tuottoa ASK-tililtä. Nostetun tuoton lisäksi tilille maksettuja osinkotuottoja sekä osakerahastojen rahastosta ulos maksamia tuottoja verotetaan normaalin osinkoverotusta koskevan lainsäädännön mukaisesti. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Tanska

Tanskassa osakesäästötili, *aktiesparekonto* (jäljempänä ASK-tili), otettiin käyttöön vuoden 2019 alussa. Hallituksen käynnistämän selvitystyön aikaan Tanskassa ei ollut vielä valmista lakiesitystä osakesäästötilistä, mutta sen käyttöönotosta oli sovittu jo marraskuussa 2017 Tanskan silloisen hallituksen ja opposition välillä. Tiedossa oli, että Tanskan ASK-tilistä olisi muodostumassa samankaltainen Norjan ASK-tilin kanssa sijoituskohteiden suhteen, mutta tilille olisi asetumassa vaiheittain nouseva talletusraja. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Lopullisessa ASK-tiliä koskevassa lainsäädännössä Tanskassa asetettiin tilin sallituiksi sijoituskohteiksi pörssilistatut osakkeet sekä osakerahastot. Tilille tehtäville talletuksille asetettiin vaiheittain nouseva raja, jonka jälkeen tilille ei saa tallettaa varoja, mikäli tilin kokonaisarvo ylittää sen. Vuonna 2024 raja on 135 900 tanskan kruunua eli noin 18 200 euroa. Lisäksi tilin tuottojen verotukseen Tanska loi oman mallinsa. Tilin sisällä olevat tuotot eivät ole kokonaan vapautettuja verosta. Sen sijaan tilin varoilla saaduista tuotoista maksetaan alennettu 17 % vero. (Skatteforvaltningen.)

Muut maat

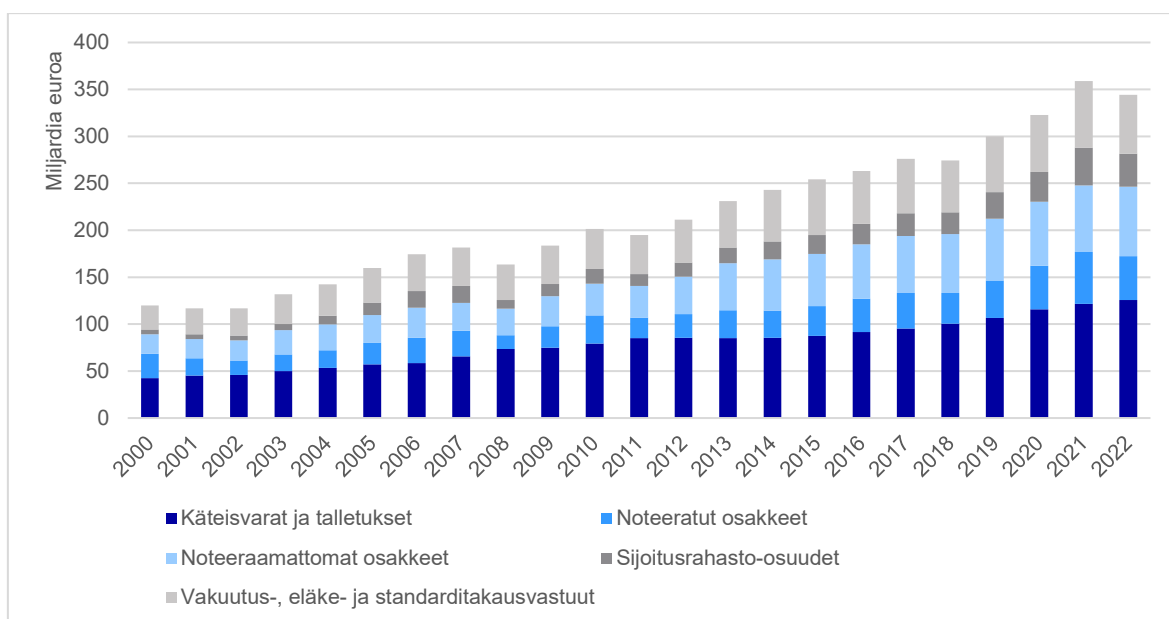
Yhdistyneessä kuningaskunnassa on käytössä sijoitussäästötilijärjestelmä, *Individual Savings Account* (jäljempänä ISA-tili). Siitä säädetty laki on ollut voimassa jo vuodesta 1999

alkaen. Se on mahdollistanut talletuksiin, osakkeisiin, rahastoihin sekä erilaisiin joukkovelkainstrumentteihin sijoittamisen niin, että tili on ollut vapautettu henkilökohtaisesta tulo- ja luovutusvoittoverosta. Myöhemmässä vaiheessa huhtikuussa 2017 ISA-järjestelmää täydennettiin vielä niin kutsutulla elinikäisellä ISA-tilillä, *Lifetime ISA*. Kyseinen ISA-tili on tarkoitettu alle 40-vuotiaille aikuisille asunto- ja eläkesäästämiseen. ISA-järjestelmään on asetettu vuosittainen 20 000 punnan raja talletuksille. Lisäksi Lifetime ISA-tilille on asetettu erillinen 4 000 punnan vuosiraja talletuksille. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Virossa on vuodesta 2011 lähtien ollut käytössä sijoitustili tuloverolakiin tehtyjen muutoksien jäljiltä. Viron sijoitustilillä voi sijoittaa laajaan joukkoon erilaisia sijoitusinstrumentteja kuten esimerkiksi pörssilistattuihin osakkeisiin, rahastoihin, joukkovelkakirjoihin. Ainoana rajoittavana tekijänä on, että sijoituskohteiden kaupankäynti on tapahduttava Euroopan talousalueella tai OECD:n jäsenmaassa. Sijoitustilin talletuksille ei ole asetettu rajoituksia, ja tuottoja verotetaan vasta, kun tililtä nostetaan varoja ulos. (Hallituksen esitys 279/2018.)

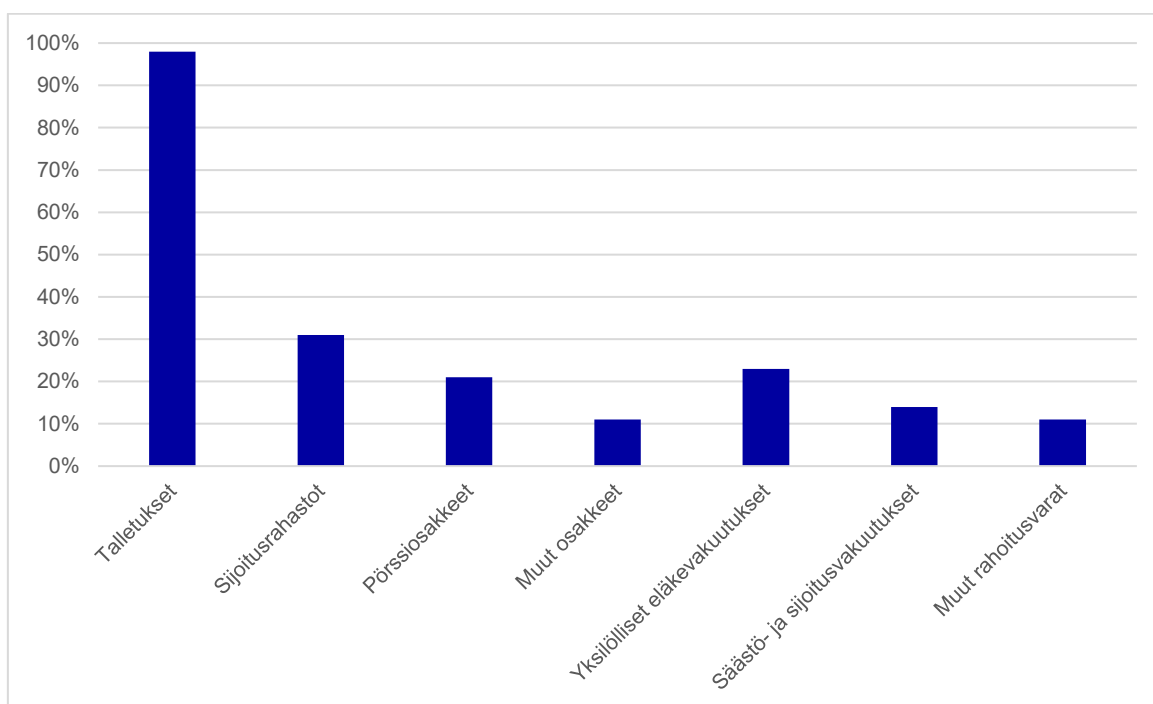
2.2.2 Suomalaisien kotitalouksien rahoitusvarallisuus

Selvitystyössä tutkittiin myös kotitalouksien rahoitusvarallisuutta ja merkitystä rahoitusmarkkinoilla. Kotitalouksien rahoitusvarallisuus on moninkertaistunut edeltävien vuosikymmenien aikana ja vuoden 2017 lopussa kotitalouksilla oli noin 290 miljardia euroa rahoitusvarallisuutta. Rahoitusvarallisuuden kasvusta huolimatta käteisvarat sekä talletukset ovat säilyttäneet roolinsa suurimpana rahoitusvarallisuuden omaisuuslajina. Selvitystyön hetkellä viimeisimmän saatavilla olevan datan mukaan vuoden 2017 lopussa suomalaisilla kotitalouksilla oli käteisvaroja ja talletuksia yhteensä noin 95 miljardin euron arvosta (kuvio 2). (Hallituksen esitys 279/2018.)

Kuvio 2. Kotitalouksien rahoitusvarallisuus vuosina 2000–2022 (Tilastokeskus 2023)

Käteisvarojen ja talletusten suurta määrää selitti talletuksia omistavien kotitalouksien suuri osuus. Vuonna 2016 kotitalouksista 98 % omisti talletuksia. Puolestaan pörssiosakkeita omistavia kotitalouksia löytyi vain 21 % sekä rahasto-osuuksia omistavia 31 % (kuvio 3).

Kuvio 3. Omaisuuslajia omistavien kotitalouksien osuus vuonna 2016 (Tilastokeskus 2021)

Kotitalouksien merkittävistä talletusvaroista suurin osa oli myös matalakorkoisilla tileillä. Suomen Pankin tilastojen mukaan kotitalouksilla oli vuoden 2017 lopussa 88 miljardia euroa erilaisia talletuksia Suomalaisissa rahalaitoksissa. Näiden talletusvarojen yhteenlaskettu

keskikorko oli 0,14 %. Matalaa keskikorkoa selitti matala korkotaso, joka oli pienentänyt talletuksille maksettavaa korkoa. Samanaikaisesti talletustuotteiden tarjonta sekä kotitalouksien into siirtää varoja korkeampi korkoisimmille määräaikaisille talletustileille oli vähentynyt merkittävästi, sillä vain 6,7 miljardia euroa kotitalouksien talletuskannasta oli määräaikaisissa talletuksissa. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Huolimatta siitä, että vain noin joka viidennes kotitalous on sijoittanut pörssiosakkeisiin, on kotitalouksilla merkittävä rooli pääomamarkkinoilla. Euroclear Finlandin tilastojen mukaan Suomalaiset kotitaloudet omistivat vuoden 2017 lopussa yhteensä 53 miljardin euron arvosta Suomalaisia pörssilistattuja osakkeita. Tämä oli noin 23 % Helsingin Pörssin liikkeelle laskemien arvopapereiden markkina-arvosta. Tämän lisäksi kotitalouksilla oli 22 miljardin euron arvosta rahasto-osuuksia Suomalaisissa sijoitusrahastoissa, jonka kautta kotitaloudet omistavat välillisesti Suomalaisten pörssiyritysten osakkeita. (Hallituksen esitys 279/2018.)

2.3 Säädös osakesäästöttililaista

Euroopan komission toimintasuunnitelman ja hallituksen käynnistämän selvitystyön pohjalta Sipilän hallitus päätti tehdä esityksen Suomeen säädettävästä osakesäästöttililaista. Lakiesitystä varten hallitus harkitsi erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja sekä asetti osakesäästöttilille selkeät tavoitteet.

Osakesäästöttilin toteuttamisvaihtoehtona hallitus harkitsi myös sijoitussäästöttiliä. Sijoitussäästöttilillä sallittujen sijoituskohteiden valikoima olisi ollut merkittävästi laajempi kuin osakesäästöttilillä. Esimerkiksi sijoitusrahastot olisivat olleet sallittuja sijoituskohteita sijoitussäästöttilillä, mikä olisi lisännyt sijoittajien mahdollisuuksia hajauttaa sijoitussalkkua. Hallitus kuitenkin näki, että sijoitusrahastoilla on jo oma veroetunsa, sillä sijoitusrahastot eivät maksa veroa osingoista tai luovutusvoitoista. Kotitaloudet voivat siten jo ennestään hyötyä sijoitusrahastojen veroeduista, eikä uusille veroeduille olisi täten tarvetta. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Talletusrajan asettamista tai asettamatta jättämistä myös harkittiin. Selvitystyössä todettiin, että vuonna 2016 kaikkien kotitalouksien keskimääräinen pörssilistattujen osakkeiden omistuksien arvo on noin 12 000 euroa. Täten hallitus arvioi, ettei osakesäästöttilille asetettava talletusraja rajoittaisi piensijoittajien säästämistä ja sijoittamista. Samalla myös osakesäästöttilin vaikutus verotuloihin pystyttäisiin rajaamaan pienemmäksi. (Hallituksen esitys 279/2018.)

Valtiovarainministeriön virkamiesten ja asiantuntijoiden työryhmä ehdotti omassa osakesäästöttilin tuloverotusta käsittelevässä ehdotuksessaan mallia, jossa tilin sijoituskohteet

vastaisivat PS-tilin lainsäädäntöä. Tilillä voisi täten sijoittaa esimerkiksi pörssilistattuihin osakkeisiin, sijoitusrahastoihin sekä joukkovelkalainoihin. Myös tilille tehtäville talletuksille ei esitetty rajoituksia. Sen sijaan tilin omistuksien perusteella saatujen osinkojen ehdotettiin jäävän normaaliin tapaan verotettavaksi. (Hallituksen esitys 275/2018.)

Ehdotuksesta poiketen Sipilän hallitus päätyi omassa esityksessään malliin, jossa säädettäisiin laki sijoitussäästötiliä suppeammasta osakesäästötilistä. Osakesäästötilille sallittuina sijoituskohteina olisi pörssilistatut osakkeet sekä osakesäästötilille tehtäville talletuksille asetettaisiin 50 000 euron raja. Tilille maksettavat osingot olisivat myös vapautettuja osinkoverotuksesta (Hallituksen esitys 275/2018). Osakesäästötilin ominaisuuksia ja verotusta tarkastellaan tarkemmin opinnäytetyön 3. luvussa.

Hallituksen osakesäästötililakia koskevan esityksen tavoitteena oli lisätä saatavilla olevien sijoitusmuotojen tarjontaa, joka kannustaisi kotitalouksia sekä piensijoittajia säästämään ja sijoittamaan. Keskeisenä tavoitteena oli myös kotitalouksien huomattavien talletusvarojen aktivointi ja samanaikaisesti yritysten tarjolla olevien pääomien tarjonnan kasvattaminen. Pyrkimyksenä oli myös erilaisten sijoitusmuotojen verokohtelun tasaaminen. Ennen osakesäästötililakia välilliset sijoitusmuodot, kuten rahastot sekä sijoitusvakuutukset, tarjosivat mahdollisuuden kerryttää korkoa korolle ilman luovutusvoittojen tai osinkojen verotusta. Osakesäästötiliin myötä suoriin pörssilistattuihin osakkeisiin sijoittavalle tarjottaisiin mahdollisuus samankaltaiseen verokohteluun. (Hallituksen esitys 279/2018.)

2.4 Lain voimaantulo ja muutokset

Sipilän hallituksen esitys osakesäästötililaista eteni Eduskuntaan käsiteltäväksi helmikuussa 2019. Lain toinen käsittely, jonka yhteydessä lain hyväksymisestä äänestettiin, tapahtui 27.2.2019. Äänestyksessä laki hyväksyttiin äänin 126 jaa, 57 ei. (Eduskunta 2019.) Laki astui lopulta voimaan 1.6.2019. Samassa yhteydessä kuitenkin määrättiin, että osakesäästötilille ei voida vastaanottaa varoja ennen kuin 1.1.2020. Tämän myötä osakesäästötili tuli käytännössä käyttöön vasta vuoden 2020 alussa ja palveluntarjoajille annettiin aikaa kehittää uuden osakesäästötililain mukainen tuote. (Laki osakesäästötilistä 680/2019, 18 §.)

Keväällä 2023 nimetty Orpon hallitus otti tavoitteeksi parantaa piensijoittajien asemaa sekä kannustaa kotitalouksia säästämään ja sijoittamaan. Tämän myötä hallitus kirjasi hallitusohjelmaansa kaksi osakesäästötiliä koskevaa toimenpidettä (Valtioneuvosto 2023):

- *Korotetaan osakesäästötilin maksimisijoitusrajaa 100 000 euroon.*

- *Hallitus selvittää mahdollisuutta toteuttaa vastasyntyneiden osakesäästötili, jonne valtio lahjoittaa jokaiselle vastasyntyneelle suomalaiselle lapselle ensisijoituksen osana äitiyspakkausta.*

Hallitusohjelman mukaisesti Orpon hallitus teki syksyllä 2023 eduskunnalle esityksen osakesäästötilin talletusrajan korotuksesta ja alkuperäisen osakesäästötililain muutoksesta. Tämä muutos hyväksyttiin eduskunnassa ja uusi laki, jossa säädettiin 100 000 euron talletusrajasta, astui voimaan 1.1.2024. (Hallituksen esitys HE 44/2023.)

3 Osakesäästötili sijoitusinstrumenttina

3.1 Tilin avaaminen ja lopetus

Osakesäästötili, virallisesta nimeään osakesäästötilisopimus, on sijoittamisen tili, jonka voi avata vain luonnollinen henkilö. Luonnollinen henkilö ei voi kuitenkaan avata tiliä toiminimen nimiin. Tiliä ei voi myöskään avata yritykselle tai kuolinpesälle. Tilin avaaminen alaikäisille tai henkilöille, joille on määrätty edunvalvoja, on sallittua. (Verohallinto 2024b.)

Avattavien tilien määrä on rajoitettu yhteen tiliin, johon voi nykyainsäädännön mukaisesti tallettaa enintään 100 000 euroa pääomaa. Useamman kuin yhden tilin avauksesta määrätään tilinhaltijalla sanktiona veronkorotus, joka on suuruudeltaan 10 euroa per päivä jokaista avattua osakesäästötiliä kohden. Veronkorotusta ei kuitenkaan määrätä tilanteissa, joissa sijoittaja on vaihtamassa palveluntarjoajaa ja tämän takia hänellä on tilapäisesti auki kaksi tiliä. Veronkorotukselta voi myös välttyä tai siihen saada huojennusta, mikäli tilinhaltijalla on ollut useampia tilejä ilmeisen erehdyksen johdosta tai tilinhaltija ei ole saanut hyötyä useammasta osakesäästötilistä tai hyöty on ollut erittäin vähäinen. Käytännössä tämä vaatii, että vain yhdelle näistä tileistä on talletettu varoja tai muille tileille on talletettu hyvin vähän varoja, ja siten veronkorotuksen määrä olisi kohtuuttoman suuri saavutettuun hyötyyn nähden. (Verohallinto 2024b.)

Osakesäästötilin voi lopettaa tilinhaltijan toimesta milloin tahansa, sillä lainsäädännössä ei ole rajoitteita tilin lopettamiselle. Palveluntarjoaja saattaa kuitenkin periä palkkion tilin lopetuksesta. Tilinhaltijan kuollessa osakesäästötili lakkaa automaattisesti ja oikeus tilinvaroihin siirtyy tilinhaltijan oikeudenomistajille. Tilin lakatessa kuoleman johdosta, ei tilin lakkaamisesta realisoidu verotettavaa tuloa, vaan tilin varat verotetaan perintöverotuksessa. (Verohallinto 2024b.)

3.2 Varojen tallettaminen ja nostaminen

Osakesäästötilille voi tallettaa pääomaa vain rahana. Osakesäästötilille ei voi siis siirtää ennestään omistettuja osakkeita eikä sinne voi vastaanottaa osakkeita lahjoituksina. Myös lahjoituksena saatuja rahavaroja ei voi suoraan siirtää osakesäästötilille lahjoittajan toimesta, vaan tilille tehtävä rahasiirto tulee tehdä tilinhaltijan omana talletuksena. Tilinhaltija hallinnoi itsenäisesti tilille tehtäviä talletuksia eikä niihin ole asetettu rajoituksia muilta osin kuin talletetun pääoman maksimimäärän osalta. Talletetun pääoman maksimiraja on 100 000 euroa. (Verohallinto 2024b.)

Aivan kuten talletuksissa, nostoja osakesäästötililtä voi tehdä vain rahana. Tämä myös tarkoittaa, että osakesäästötilin osakkeita ei voi lahjoittaa tililtä kuten esimerkiksi perinteisellä

arvo-osuustilillä. Nostojen tekemiseen ei ole rajoituksia ja tilinhaltija voi itsenäisesti tehdä nostoja haluamaansa tahtiin. Osakesäästötililtä varoja nostettaessa, noston pääoman osuus vähentää tilille talletettua nettopääomaa ja vaikuttaa jäljellä olevaan talletusmäärään. (Verohallinto 2024b.)

Esimerkki osakesäästötilin nostosta

Osakesäästötilille on talletettu 15 000 euroa pääoma. Tilinhaltija tekee tililtä 2 000 euron noston, josta pääoman osuus on 1 500 euroa ja tuoton osuus on 500 euroa. Noston jälkeen tilin talletettu nettopääoma on yhteensä 13 500 euroa ja tilille on vielä talletettavissa 86 500 euroa.

3.3 Verotus

Osakesäästötili koostuu rahatilistä sekä arvo-osuustilistä, joka on arvopapereiden säilytystili. Yhdessä nämä tilit muodostavat verotuksellisesti suljetun ympäristön, jonka sisällä saadut osinkotuotot, korkotulot, luovutusvoitot sekä kaikki muut mahdolliset tuotot katsotaan osakesäästötilin tuotoiksi, joita verotetaan omien sääntöjensä mukaisesti. Osakesäästötilin tuottoja verotetaan vasta, kun tililtä nostetaan tuottoa. Tämä tarkoittaa, että osakekaupankäynnillä saavutettuja luovutusvoittoja ei veroteta niiden realisoitumishetkellä. Sama sääntö pätee tilille saatuihin osinkoihin, korkotuloihin tai muihin mahdollisiin tuottoihin. (Verohallinto 2024b.)

Saaduista osingoista ei myöskään tehdä verojen ennakonpidätystä palveluntarjoajan toimesta, vaan tilinhaltija saa osingot täysimääräisesti osakesäästötilin rahatilille. Ulkomaisten osakkeiden osalta osinkoa maksavan yhtiön kotimaa saattaa kuitenkin pidättää lähdeveron osingosta. Tämä riippuu yhtiön kotimaan sekä Suomen välisistä verosopimuksista. (Verohallinto 2024b.) Esimerkiksi Ruotsalaisten yhtiöiden maksamasta osingosta Ruotsi pidättää 15 % lähdeveron, joten osakesäästötillisijoittaja ei saa osinkoa täysin verottomasti (Nordea a). Tilanteissa, joissa osingoista pidetään lähdevero, lasketaan osakesäästötilin tuotoksi tilille maksettu netto-osinko eikä maksettua lähdeveroa hyvitetä Suomen verotuksessa (Verohallinto 2024b).

Osakesäästötilillä tappiollisena myydyistä osakkeista ei synny pääomatuloverotuksessa vähennyskelpoista luovutustappiota. Osakesäästötilin luovutustappiot voidaan vähentää verotuksessa vain, mikäli koko osakesäästötili on tappiollinen ja se lopetetaan. Tilin lopetuksen yhteydessä nostettavan pääoman ja tilille jäävän talletetun nettopääoman erotus on tilinhaltijalle vahvistettua tappiota. Osakesäästötilin tappio on vähennyskelpoista verotuksessa seuraavan 10 vuoden ajan. (Verohallinto 2024b; Tuloverolaki 1535/1992, 118 §.)

Osakesäästötilin tuotoksi lasketaan tilin käyvän arvon ja tilille talletetun nettopääoman erotus. Mikäli tilille talletettu nettopääoma on enemmän kuin tilin käypä arvo, katsotaan tili tappiolliseksi. Tilin käyväksi arvoksi lasketaan tilillä olevien osakkeiden käypä arvo lisättynä tilin rahavaroilla. Osakkeiden käyvän arvon laskennassa käytetään edeltävän kaupankäyntipäivän päätöskurssia. Ulkomaisten osakkeiden, joiden kaupankäyntivaluuttana on muu kuin euro, euromääräisen käyvän arvon laskennassa valuuttakurssina käytetään EKP:n julkaisemaa viimeisintä edellisen päivän viitekurssia. (Verohallinto 2024b.)

Esimerkki tuoton laskennasta

Osakesäästötilillä säilytyksessä olevien osakkeiden arvo on 21 000 euroa edeltävän kaupankäyntipäivän päätöskurssilla laskettuna. Osakesäästötilin rahatilillä on rahavaroja 1 000 euroa. Sijoittaja on tallettanut osakesäästötilille nettona 16 000 euroa pääomaa. Osakesäästötilin tuotto tässä tapauksessa on 6 000 euroa (21 000 euroa + 1 000 euroa – 16 000 euroa).

Pääomatuloverotuksessa verotettavaksi tuotoksi katsotaan kuitenkin vain osakesäästötililtä nostettu tuotto. Osakesäästötilin kokonaistuotolla on merkitystä vain tuoton suhteellisessa laskennassa tai mikäli tilinhaltija on aikeissa nostaa tilin kokonaan tyhjäksi. Osakesäästötililtä varoja nostettaessa, nostetun tuoton määrä on aina samassa suhteessa koko tilin tuoton määrään nähden. Nostetusta tuotosta palveluntarjoaja pidättää 30 % ennakonpidätyksen. (Verohallinto 2024b.)

Esimerkki nostetusta tuoton verotuksesta

Osakesäästötilille on talletettu 10 000 euroa pääomaa. Tilin on tuottanut voittoa 2 500 euroa, joten tilin käypä arvo on 12 500 euroa. Tilinhaltija tekee tililtä 500 euron noston, josta tuoton osuus on 100 euroa (500 euroa x (2 500 euroa / 12 500 euroa)). Tilinhaltija siis nostaa tililtä 400 euroa verotonta pääomaa ja 100 euroa verollista tuottoa, josta palveluntarjoaja pidättää ennakonpidätyksen 30 euroa (100 euroa x 30 %). Tilinhaltijan osakesäästötililtä nostama nettosumma on lopulta 470 euroa.

3.4 Sijoituskohteet

Osakesäästötilille talletettuja rahavaroja tilinhaltija saa sijoittaa vapaasti oman tahtonsa mukaan laissa määriteltyihin sijoituskohteisiin. Laissa sallituiksi sijoituskohteiksi on määritelty pörssilistatut osakkeet sekä *arvopaperit, joiden liikkeeseenlaskija on sitoutunut saattamaan arvopaperit pörssiin kaupankäynnin kohteeksi yhden vuoden kuluessa liikkeellelaskusta* (Laki osakesäästötilistä 680/2019, 6 §). Käytännössä jälkimmäinen tarkoittaa sijoittamista

pörssiin listautumisannissa merkittäviin arvopapereihin, jotka tulevat pörssiin kaupankäynnin kohteeksi listautumisprosessin myötä.

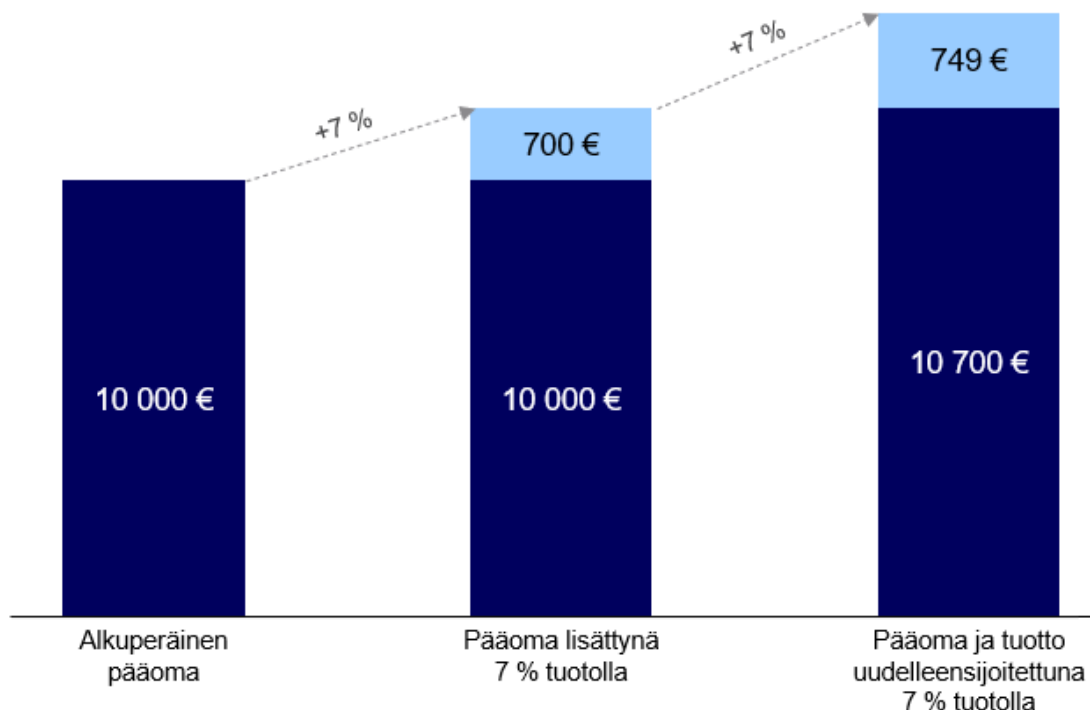
Osakkeen markkinapaikalle ei ole asetettu rajoitteita, joten osakesäästötilillä voi sijoittaa kotimaassa sekä ulkomailla listattuihin osakkeisiin (Laki osakesäästötilistä 680/2019, 6 §). Palveluntarjoajilla saattaa kuitenkin olla rajoituksia sen suhteen, mitä markkinapaikkoja on sijoittajan saatavilla heidän välityksellä.

Tilinhaltija ei kuitenkaan saa sijoittaa osakesäästötilillä sellaisen pörssilistatun yhtiön osakkeisiin, joiden määrästä tilinhaltija omistaa yli 10 prosenttia tai voi käyttää yli 10 prosentin äänivaltaa omistamiensa osakkeiden perusteella. Osakeomistuksien ja äänivallan laskennassa huomioidaan myös tilinhaltijan päätäntävällässä olevien yhteisöjen omistukset. (Laki osakesäästötilistä 680/2019, 6 §.)

Tilinhaltijan on ryhdyttävä välittömästi toimiin sellaisten sijoituskohteiden myymiseksi, jotka eivät ole osakesäästötilille sallittuja sijoituskohteita. Laissa ei ole määritelty aikarajaa, jonka aikana kielletyt sijoituskohteet tulisi olla myyty. Palveluntarjoajien ehdoissa voi kuitenkin olla määriteltynä aikaraja, jonka ylittymisen seurauksena palveluntarjoaja saattaa ryhtyä toimenpiteisiin tilinhaltijan osakesäästötilisopimuksen irtisanomiseksi. (Verohallinto 2024b.)

3.5 Hyödyt ja haitat

Osakesäästötilin merkittävin hyöty tulee verotuksen lykkäämisestä, joka mahdollistaa korkoa korolle -ilmiön hyödyntämisen täysimääräisesti. Korkoa korolle -ilmiöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoituksesta saadut tuotot alkavat myös kerryttää tuottoa. Tämän myötä alkuperäiselle sijoitetulle pääomalle saatava tuotto kasvaa, mikäli saadut tuotot uudelleensijoitetaan kasvamaan korkoa (kuvio 6). Korko korolle -ilmiön kasvava tuotto kiihdyttää sijoitetun pääoman kasvua ja pitkällä aika välillä pienelläkin alkuperäisellä pääomalla voi saavuttaa merkittäviä tuloksia.

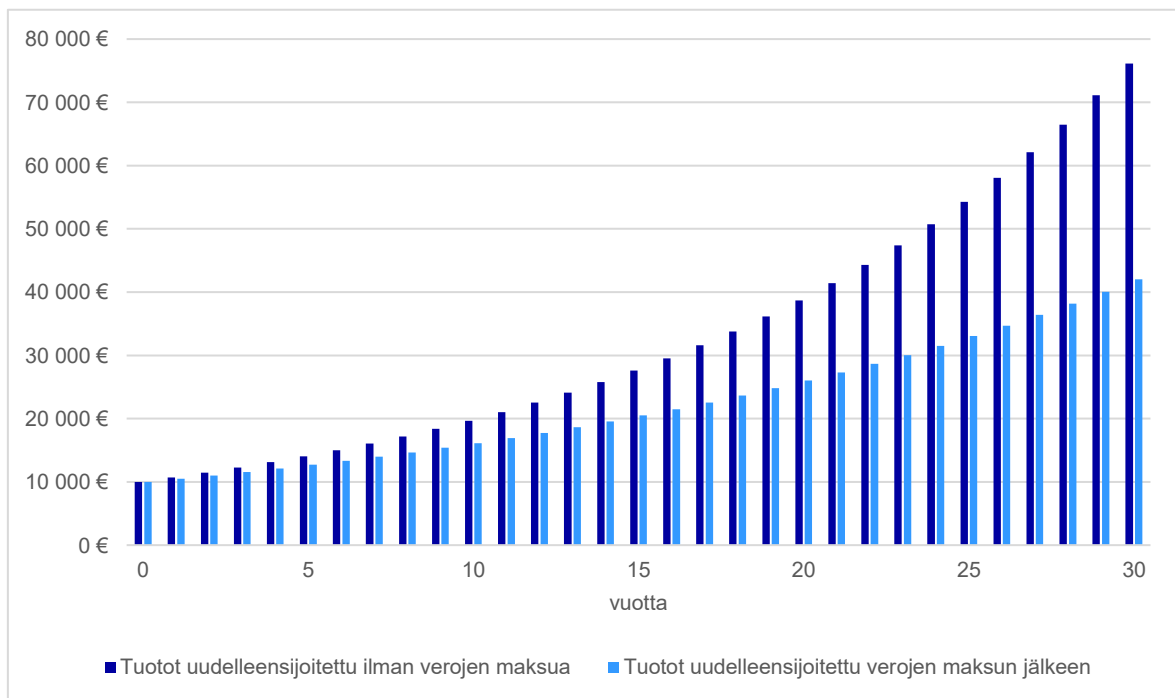

Esimerkki korkoa korolle -ilmiöstä

Sijoittaja on säästänyt 10 000 euroa pääomaa ja sijoittaa sen saaden sille 7 % tuoton eli tuottoa kertyy 700 euroa. Sijoittaja uudelleensijoittaa saamansa tuoton, jolloin hänellä on 10 700 euroa sijoitettuna. Tälle sijoitukselle hän saa jälleen 7 % tuoton eli tuottoa kertyy tällä kertaa 749 euroa. Sijoittaja saa siis omaan alkuperäiseen säästämäänsä pääomaan nähden 7,49 % tuottoa, vaikka markkinoilta saatu tuotto pääomalle on pysynyt samana.

Kuvio 6. Havainnekuva ja esimerkkilaskelma korkoa korolle -ilmiöstä

Osakesäästötilin sisällä tuotot voidaan uudelleensijoittaa ilman, että niistä tarvitsee maksaa veroa välissä. Tämä mahdollistaa sen, että korkoa korolle -ilmiön vaikutuksesta pääsee hyötymään täysimääräisesti, joka edesauttaa säästövarojen kasvua. (Nordea b.) Esimerkiksi 7 % vuosituotolla efektiivinen verojen jälkeinen tuotto on 4,9 %, mikäli tuotosta pitäisi maksaa välissä 30 % pääomatulovero. Tällä on merkittävä vaikutus sijoittajan pitkän aikavälin tuottoihin (kuvio 7).

Kuvio 7. Havainnekuva verojen vaikutuksesta korkoa korolle -ilmiöön

Toinen osakesäästötilin merkittävä hyöty on sen helppous. Osakesäästötilin sisällä olevista luovutuksista ei makseta veroa, joten sijoittajan ei tarvitse miettiä kauppojen verotuksen vaikutusta, vaan hän voi keskittyä sijoituskohteiden hallintaan. Kauppoja ei myöskään tarvitse raportoida Verohallinnolle, joten sijoittajan ei tarvitse vuosittain ilmoittaa tai tarkistaa veroilmoituksessa olevia osakesäästötilin kauppia. Lisäksi tuottoa nostettaessa palveluntarjoaja tekee nostetusta tuotosta automaattisesti verojen ennakonpidätyksen, jonka se toimittaa Verohallinnolle. Tämä helpottaa sijoittajaa, sillä hänen ei samalla tavalla tarvitse varautua ja ennakoita tulevaisuudessa maksettavia veroja, kuten esimerkiksi arvo-osuustilillä sijoitettaessa. (Nordea b.)

Osakesäästötilillä on myös sijoittajan näkökulmasta haittoja, jotka pitkälti pohjautuvat lain-säädännössä asetettuihin osakesäästötilin rajoitteisiin. Osakesäästötilin talletusraja ja sekä sijoituskohteiden rajaus pörssilistattuihin osakkeisiin saattaa pakottaa sijoittajan turvautumaan muihin sijoitusmuotoihin, vaikka osakesäästötili olisi hänelle muuten verotuksen ja sijoitusten hallinnan kannalta paras ratkaisu. Esimerkiksi, mikäli sijoittaja haluaa sijoittaa pörssilistattuihin rahastoihin, on hän pakotettu avaamaan arvo-osuustilin.

Osakesäästötilin tuotto on myös aina osakesäästötilin tuottoa huolimatta siitä, mistä lähteestä osakesäästötilille saatu tuotto on peräisin. Täten osakesäästötilillä ei voi hyödyntää muun muassa osinkojen huojalettua verokohtelua tai luovutusvoittojen hankintamenolettamaa. Pahimmillaan tämä voi johtaa osakesäästötilisijoittajan kannalta epäsuotuisaan

tilanteeseen, jossa hän päätyy maksamaan osakesäästötilillä sijoittaessaan enemmän veroa kuin arvo-osuustilillä. (Verohallinto 2024b.)

3.6 Eroavaisuudet samankaltaisiin sijoitustileihin nähden

Osakesäästötilin lisäksi suomalaisille yksityissijoittajille on tarjolla useita erilaisia sijoittamisen tilejä. Näistä jokaisella on erilaisia ominaisuuksia, jotka pohjautuvat pitkälti lainsäädäntöön. Suurimmat erot löytyvät verotuksesta ja sallituista sijoituskohteista, mutta pieniä eroavaisuuksia löytyy muiltakin osin. Seuraavissa alaluvuissa esitellään osakesäästötilin kaltaisia sijoitustilejä, ja käydään läpi niiden eroa osakesäästötiliin nähden.

3.6.1 Arvo-osuustili

Arvo-osuustili on osakesäästötilin kaltainen arvopapereiden säilytystili. Arvo-osuustilillä ei ole kuitenkaan lailla asetettu osakesäästötilin kaltaisia rajoituksia tilien avaamiselle, talletuksien määrälle ja tekotavalle, tai sijoituskohteille. Arvo-osuustilin voi avata luonnollinen henkilö tai yhteisö. Tilille voi tallettaa rajattoman määrän pääomaa sekä talletuksen voi tehdä myös siirtämällä arvo-osuuksia toiselta tililtä. Arvo-osuustilillä voi olla osakkeiden lisäksi säilytyksessä muun muassa pörssilistattuja rahastoja, joukkovelkalainoja tai johdannaisia. Arvo-osuustilillä voi säilöä myös listaamattoman yrityksen osakkeita. (Nordea a.)

Arvo-osuustilillä ei ole osakesäästötilin kaltaista verotuksen lykkäämistä, vaan tilillä tehtyjen kauppojen perusteella saadut luovutusvoitot ovat verotettavaa pääomatuloa vuonna jona luovutus on tapahtunut. Sama sääntö pätee luovutustappioissa, jotka ovat vähennyskelpoisia alkaen samasta vuodesta, jolloin luovutus on tapahtunut. (Verohallinto 2022.)

Arvo-osuustilillä myös osingot ovat veronalaista tuloa. Osinkojen osalta arvo-osuustilillä sovelletaan kuitenkin osinkojen huojennettua verotusta. Tämä myötä luonnolliselle henkilölle pörssilistatun yhtiön maksamista osingoista 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verovapaa tuloa. Efektiivinen vero osingoille on siis 25,5 % 30 000 euroon saakka ja sen ylittävältä osalta 28,9 %. (Nordea a.)

Arvo-osuustilillä tilinhaltija voi myös hyödyntää hankintameno-olettamaa tilanteissa, joissa arvopapereiden alkuperäinen hankintameno ei ole tiedossa. Hankintameno-olettamaa voi hyödyntää myös tilanteissa, joissa hankintameno-olettaman laskennallisella hankintamennolla voi luovutukselle saada todellista suuremman hankintahinnan. Tämä laskee luovutusvoiton määrää ja siten vaikuttaa myös luovutuksesta maksettavan veron määrään alentavasti. (Verohallinto 2022.)

3.6.2 PS-tili

PS-tili, viralliselta nimeltään *Pitkäaikaissäästämissopimus*, on osakesäästötilin kaltaisesti sijoittamisen tili, jonka ominaisuuksista on säädetty tarkasti lainsäädännössä. PS-tilit ovat olleet Suomalaisten sijoittajien saatavilla jo vuodesta 2010 alkaen. Niiden vähäisen suosion myötä yhä harvemmalla sijoituspalveluita tarjoavalla pankilla on PS-tili tarjolla asiakkailleen. (Hallituksen esitys 279/2018.)

PS-tilillä kannustetaan luonnollisia henkilöitä eläkesäästämiseen. PS-tilille tehdyt säästösuoritukset oikeuttavat säästäjän tekemään verovähennyksiä. PS-tilille voi tehdä säästösuorituksia rajattomasti, mutta verovähennyksiä voi saada vuosittain vain 5 000 euron tai sen allittavalta osalta. Nostoja PS-tililtä on rajoitettu eikä nostoja saa tehdä ennen kuin tilinhaltija on saavuttanut tuloverolain mukaisen eläkeiän. Nostoja voi kuitenkin tehdä poikkeustilanteissa laissa määriteltyjen erityisten nostoperusteiden nojalla. Esimerkiksi tilanteissa, joissa tilinhaltija on jäänyt pitkäaikaistyöttömäksi tai eronnut avioliitosta. (Verohallinto 2021.)

Osakesäästötilin kaltaisesti kaikki tilin sisällä saadut tuotot ovat vapautettuja verosta. Tililtä varoja nostettaessa koko nostettu summa katsotaan tilinhaltijan pääomatuloksi ja tilin pääoman sekä tuoton suhteella ei merkitystä. PS-tilin palveluntarjoaja tekee tilin nostosta automaattisen verojen ennakonpidätyksen. (Verohallinto 2021.)

PS-tilin sijoituskohteille on asetettu lainsäädännössä rajoitteita, mutta osakesäästötiliin nähden PS-tilin sallittujen sijoituskohteiden joukko on laajempi. PS-tilin varoja voi sijoittaa muun muassa talletuksiin, pörssilistattuihin osakkeisiin, rahastoihin sekä joukkovelkainoihin. Tilinhaltija voi itsenäisesti vaihtaa näitä sijoituskohteita. (Laki sidotusta pitkäaikaissäästämisestä 1183/2009, 6 §.)

3.6.3 Sijoitusvakuutus

Sijoitusvakuutus on yleinen kansankielinen termi, jota käytetään säästöhenkivakuutuksista ja kapitalisaatiosopimuksista. Sijoitusvakuutukset ovat vakuutussäästämisen sopimuksia, joilla sijoittaja voi osakesäästötilin kaltaisesti lykätä tuottojen verotuksen hetkeen, jolloin sopimuksesta nostetaan tuottoja. Säästöhenkivakuutus on sijoitusvakuutussopimus, jonka voivat avata vain luonnolliset henkilöt. Siihen liittyy nimen mukaisesti henkivakuutus, jolle sopimuksen omistaja voi määritellä edunsaajan, joka saa vakuutuksen säästövarat sopimuksen omistajan kuolemantapauksessa. Kapitalisaatiosopimus on puolestaan sijoitusvakuutus, jossa ei ole erillistä henkivakuutusturvaa eikä se siten pääty sopimuksen omistajan kuolemaan. Kapitalisaatiosopimus saa avata luonnollisten henkilöiden lisäksi yhteisöt. (FINE.)

Sijoitusvakuutuksen sijoituskohteille ei ole lain määrittelemiä rajoitteita, ja siten ne mahdollistavat osakesäästötiliä laajemman valikoiman erilaisia sijoituskohteita. Sijoitusvakuutuksessa on kuitenkin vakuutuksen myöntämisen vakuutusyhtiön asettamia rajoitteita sijoituskohteille, ja sijoittajan saatavilla on useimmiten vain ennalta määritellyt vaihtoehdot. Useimmat vakuutusyhtiöt tarjoavat sijoitusmahdollisuutta erilaisiin rahastoihin sekä sijoituskoreihin. Tietyt palveluntarjoajat tarjoavat myös mahdollisuutta sijoittaa esimerkiksi pörssilistattuihin osakkeisiin sekä joukkovelkalainoihin. Markkinoilta löytyy myös sijoitusvakuutuksiin erikoistuneita palveluntarjoajia, jotka tarjoavat mahdollisuutta sijoittaa listaamattomiin yrityksiin tai kiinteistöihin sijoitusvakuutusten sisällä. Nämä palveluntarjoajat ovat pääasiassa Luxemburgiin rekisteröityjä vakuutusyhtiöitä, jotka tarjoavat sijoitusvakuutuksia varakkaille yksityishenkilöille ja yrityksille. (Koponen 2023.)

Sijoitusvakuutuksessa vakuutus sopimuksen säästövarat ovat vakuutusyhtiön nimissä. Tämä tarkoittaa, että vakuutusyhtiö myös hallinnoi säästövaroja ja sopimuksen omistaja ei voi suoraan tehdä muutoksia sijoituskohteisiin. Sopimuksen omistaja voi kuitenkin tehdä vakuutusyhtiölle toimeksiantopyynnön, jonka myötä vakuutusyhtiö toteuttaa sopimukselle sijoituskohteiden muutoksen. Säästövarojen ollessa vakuutusyhtiön nimissä, sopimuksen omistaja ei voi myöskään osallistua ja äänestää yhtiökokouksissa sijoitusvakuutuksessa olevien osakeomistuksien perusteella. Etuna sijoitusvakuutuksen ja vakuutusyhtiön kautta sijoittamisessa on se, että sijoittajan saatavilla saattaa olla sijoituskohteita tai edullisempia rahastojen osuussarjoja, jotka ovat perinteisesti olleet vain institutionaalisten sijoittajien saatavilla. (Lounasmeri 2023.)

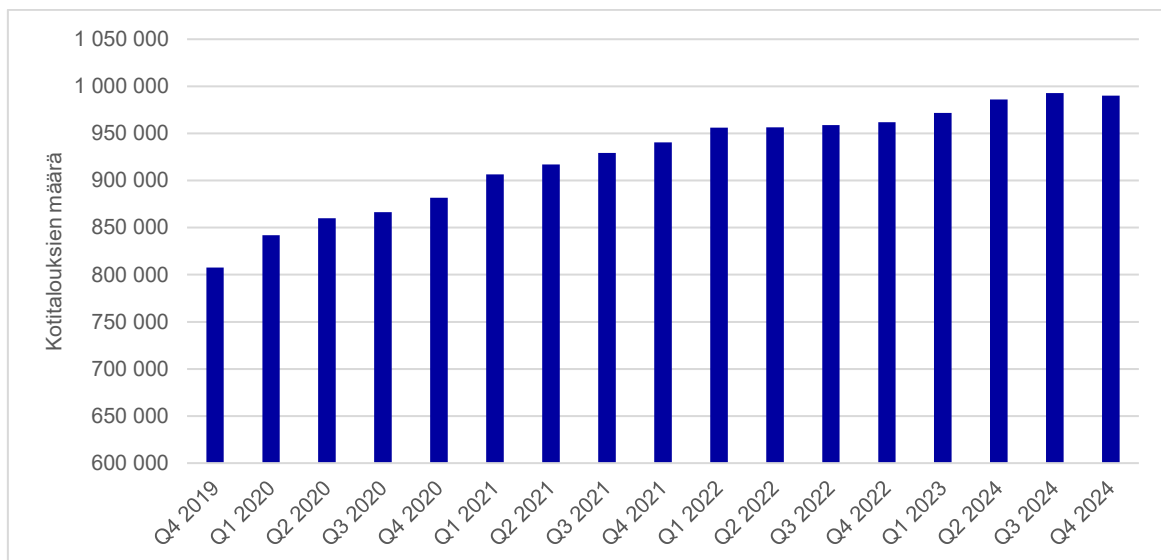
Sijoitusvakuutuksilla sijoittamiseen liittyy kustannuksia, joita osakesäästötilillä sijoittaessa ei ole. Vakuutusyhtiöt perivät sijoitusvakuutuksista vuotuista hoitopalkkiota, joka on prosentuaalinen palkkio sijoitusvakuutuksen säästövaroista. Hoitopalkkioiden suuruus riippuu sijoitusvakuutusta tarjoavasta vakuutusyhtiöstä sekä sijoitettavasta summasta. Suomen suosituimpien sijoitusvakuutuksia tarjoavien vakuutusyhtiöiden perimä vuotuinen hoitopalkkio vaihtelee 0,1–0,8 % välillä (Koponen 2023). Lisäksi vakuutusyhtiöillä saattaa olla muita palkkioveloituksia liittyen sopimukseen tehtäviin maksuihin, nostoihin tai muihin toimenpiteisiin.

Sijoitusvakuutuksen tuottoa verotetaan kuten osakesäästötilin tuottoa. Sijoitusvakuutuksien sisällä saadut tuotot ovat verottomia sopimuksen omistajalle ja tuottoja verotetaan vasta varoja nostettaessa. Nostot tehdään kuten osakesäästötilillä eli noston pääoman ja tuoton määrä on aina samassa suhteessa koko sopimuksen pääoman ja tuoton määrään. Nostetun tuoton osuutta verotetaan pääomatulona ja vakuutusyhtiö pidättää siitä 30 %

ennakonpidätyksen. Sijoitusvakuutuksesta aiheutuneet tappiot ovat osakesäästötilin kaltaisesti vähennyskelpoisia vasta vakuutuksen lopettamisen jälkeen. (Veronmaksajat 2024.)

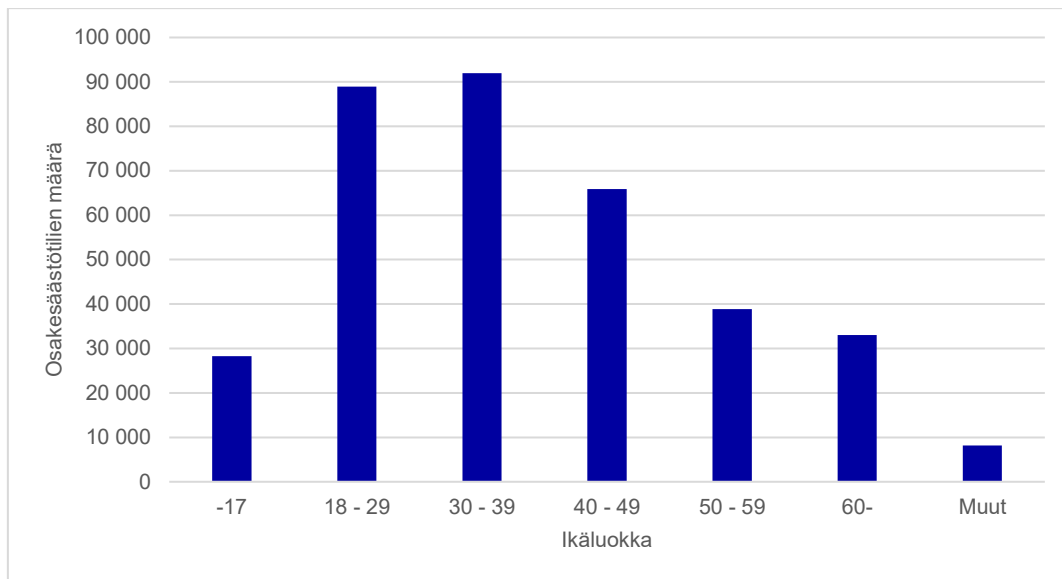
3.7 Menestys Suomessa

Osakesäästötili tuli Suomalaisten kotitalouksien ja piensijoittajien saataville vuoden 2020 alussa. Se sai välittömästi hyvän vastaanoton ja Euroclear Finlandin mukaan yli 100 000 sijoittajaa oli avannut osakesäästötilin ensimmäisen neljän kuukauden aikana (Hallituksen esitys 44/2023). Viimeisimmän tiedon mukaan Suomessa on 355 097 aktiivista osakesäästötiliä (Euroclear Finland 2024b). Osakesäästötilin tulo Suomeen on myös lisännyt kiinnostusta osakesijoittamiseen. Vuodesta 2019 lopusta lähtien osakkeita omistavien kotitalouksien määrä on kasvanut 23 % ja lähes ylittänyt jo miljoonan rajan (kuvio 4). (Euroclear Finland).

Kuvio 4. Osakkeita omistavien kotitalouksien kehitys (Euroclear Finland)

Eriyisesti nuoret ovat ottaneet osakesäästötilin vastaan hyvin. Nuoret alle 30-vuotiaat ovat avanneet ison osan osakesäästötileistä (kuvio 5). OP Ryhmän (2024) teettämän kyselytutkimuksen mukaan nuoret ovat myös kaikista myönteisempiä osakesäästötilin talletusrajan nostolle. Kyselyyn vastanneista 16–25-vuotiaista vastaajista 43 % piti nostoa hyvänä asiana, vaikka samanaikaisesti 66 % tunnusti ettei muutoksella ole välittömiä vaikutuksia heidän sijoituskäyttäytymiseensä.

Kuvio 5. Osakesäästötilien määrä ikäluokittain (Euroclear Finland 2024b)

Osakesäästötileille sijoittajat ovat viimeisimmän tiedon mukaan tallettaneet nettopääomia vuoden 2022 loppuun mennessä yhteensä 2,0 miljardia euroa. Osakesäästötilien säästövarojen käypä arvo vuoden 2022 lopussa oli lähes identtinen talletetun pääoman kanssa. Varojen käypä arvo oli yhteensä 1,96 miljardia euroa ja tilikohtainen keskiarvo oli siten 9 500 euroa. (Verohallinto 2024a.)

4 Tutkimus

4.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin hyödyntäen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessa haastateltiin osakesäästötilin hyvin tuntevia finanssialan asiantuntijoita. Haastateltavien valinnan kriteerinä oli käytännön kokemus osakesäästötiliin liittyvistä työtehtävistä sekä henkilökohtainen kokemus osakesäästötilillä sijoittamisesta. Tutkimuksessa päädyttiin haastattelemaan finanssialan asiantuntijoita, koska heillä on työtehtäviensä myötä mahdollisuus laajasti havainnoida ja tarkkailla osakesäästötilin talletusrajan sijoittajille aiheuttamia käytännön vaikutuksia.

Yksi haastateltavista on pörssikaupankäynnin asiantuntija, joka työtehtävissään tukee pankkiireja ja asiakkaita monimutkaisissa pörssikaupankäyntiin liittyvissä asioissa, joihin oleellisena osana kuuluu myös osakesäästötiliin liittyvissä kysymyksissä ja asioissa tukeminen. Työkokemusta kyseillä asiantuntijalla on noin kahdeksan vuotta erilaisista säästämisestä ja sijoittamisesta liittyvistä tehtävistä. Toinen haastateltavista on osakkeiden ja osakekaupankäynnin palveluiden tuotevastaava, jolla on yli 20 vuoden kokemusta finanssialalta erilaisista osakekaupankäyntiin liittyvistä työtehtävistä eri osakevälittäjiltä sekä Helsingin Pörssistä.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemaahaastatteluina, joissa haastateltaville esitettiin muutama ennalta suunniteltu kysymys aiheeseen liittyen. Haastateltavilta kysyttiin:

- Mitä vaikutuksia osakesäästötilin talletusrajalta on yksityissijoittajan näkökulmasta?
- Mitä epäsuoria vaikutuksia olette havainneet osakesäästötilin talletusrajalta olevan yksityissijoittajille?
- Minkälaisen muutoksen olette havainneet talletusrajan vaikutuksissa hallituksen nostettua talletusraja 100 000 euroon?
- Olisiko mielestänne osakesäästötilin talletusraja pitänyt poistaa sen nostamisen sijaan?

Yksityissijoittajia olisi myös voitu haastatella tutkimuksessa, mutta heistä hyvin pienellä osalla on toistaiseksi ollut osakesäästötilille talletettuna lain määrittelemä maksimimäärä. Näin ollen talletusrajan rajoitteisiin kokemuksen kautta törmänneen yksityissijoittajan löytäminen olisi haastavaa. Lisäksi yksityissijoittajista harvalla on tarvittavaa kykyä havainnoida ja arvioida, mitä epäsuoria vaikutuksia talletusrajalta on.

4.2 Talletusrajan suorat ja epäsuorat vaikutukset

Haastatteluissa asiantuntijat nostivat esille talletusrajan ilmeisimpänä vaikutuksena sen asettamat rajoitteet yksisijoittajan tekemien talletuksien maksimimäärälle. Nykyisen lain puitteissa osakesäästötilille voi tallettaa enintään 100 000 euroa. Rajan täytyttyä sijoittaja ei voi sijoittaa enempää pääomaa osakkeisiin osakesäästötilin kautta. Mikäli sijoittaja haluaa jatkaa pääoman sijoittamista suoriin pörssilistattuihin osakkeisiin, tulee hänen valita sijoitustiliksi perinteinen arvo-osuustili tai jokin muu vastaava sijoitustili, joka mahdollistaa pörssilistattuihin osakkeisiin sijoittamisen. Usealla osakesäästötilisijoittajalla on jo olemassa arvo-osuustili, joten heille ei tästä aiheudu ylimääräistä vaivaa. Näillä sijoittajilla arvo-osuustili on ollut usein avattuna jo ennen osakesäästötiliä tai se on avattu myöhemmin osakesäästötilin rinnalle, johtuen osakesäästötilin rajallisista sijoituskohteista.

Haastateltavat nostivat kuitenkin esille, että talletusrajan täyttymisen ja arvo-osuustilille vaihtamisen myötä, sijoittaja voi joutua muuttamaan omaa sijoitusstrategiaansa. Arvo-osuustilillä osakkeiden luovutusvoittojen ja osinkojen verotus poikkeaa osakesäästötilistä, joten sijoittaja joutuu eri tavalla huomioimaan sijoituspäätöksissään verojen vaikutuksen. Lisäksi luovutusvoittojen ja osinkojen verotus tulee vaikuttamaan negatiivisesti sijoittajan saavuttamiin tuottoihin, sillä arvo-osuustilillä saatuja tuottoja ei ole mahdollista sijoittaa täysimääräisesti uudelleen.

Talletusrajan täytyminen voi myös johtaa muihin sijoittajan kannalta ikäviin seurauksiin. Asiantuntijoiden mukaan osakesäästötilisijoittaja, jolla on tili talletettu täyteen ja varat on sijoitettu täysimääräisesti osakkeisiin, voi joutua myymään tilin sijoituksia muun muassa veloittavia palkkioita varten. Esimerkiksi tilanteessa, jossa tilinhaltija on siirtämässä osakesäästötiliään toiselle palveluntarjoajalle, joutuu sijoittaja maksamaan tilin siirrosta palkkion, joka voi olla useita kymmeniä tai jopa satoja euroja. Tilinsiirtopalkkio veloitetaan osakesäästötilin varoista. Mikäli tilille on talletettu lain sallima maksimimäärä, ei sijoittaja voi tallettaa tilille varoja palkkioiden veloitusta varten, vaan sijoittaja on pakotettu myymään tilin omistuksia palkkioiden kattamiseksi.

Talletusrajan myötä osakesäästötilien määrä on myös rajattu yhteen tiliin. Tilien määrä on rajoitettu yhteen tiliin, jotta yksityissijoittajan osakesäästötilille tehtyjen talletusten määrää olisi mahdollista valvoa. Sijoittajalle tämä tarkoittaa, että hän voi avata osakesäästötilin vain yhdelle palveluntarjoajalle. Haastateltavat kertoivat, että nykypäivänä osakesijoittajien keskuudessa on hyvin yleistä, että esimerkiksi kotimaisiin osakkeisiin sijoittamista tehdään yhdellä palveluntarjoajalla ja ulkomaisiin osakkeisiin sijoittamista toisella. Osakesäästötilillä kyseistä järjestelyä ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa. Samoin myös palveluntarjoajan vaihto on yhden tilin rajoituksesta johtuen hankalampaa, sillä palveluntarjoajan vaihto on

pakko toteuttaa tilin siirtona eikä siirtoa voi tehdä vähitellen avaamalla toiselle palveluntarjoajalle rinnakkainen tili.

Yhden tilin rajoituksella on myös epäsuoria vaikutuksia. Haastatellut asiantuntijat arvioivat, että sillä on vaikutusta palveluntarjoajien väliseen kilpailuun, ja sitä myötä osakesäästötilien hinnoitteluun. Yhden tilin rajoituksen takia osakesäästötalisijoittaja on enemmän sidoksissa valitsemaan palveluntarjoajaansa eikä palveluntarjoajan kilpailutus ja vaihto ole niin yksinkertaista kuin esimerkiksi arvo-osuustilillä sijoittaessa. Markkinalla on nähty selkeästi, että palveluntarjoajat ovat hyödyntäneet tämän rajoitetun kilpailun. Useat palveluntarjoajat ovat asettaneet osakesäästötilin lopetukselle ja siirrolle ylimääräisiä kustannuksia, joita ei tarvitse maksaa arvo-osuustilistä. Osakesäästötilin siirron ylimääräiset kustannukset ovat jossain määrin perusteltuja, sillä osakesäästötilin siirtoprosessi on työläämpi kuin arvo-osuustilin. Osakesäästötilin lopetus ei kuitenkaan ole arvo-osuustilin lopetusta työläämpää, joten kalliimpi lopetuspalkkio voidaan nähdä selittyvän vain kilpailutilanteella.

Osakesäästötilille asetetut runsaat rajoitukset ovat ylipäättänsä johtaneet tilanteeseen, jossa tuotekehityksen kustannuksista johtuen osakesäästötilin palveluntarjoajia on vähemmän kuin arvo-osuustilin tarjoajia. Tämä vähentää palveluntarjoajien välistä kilpailua, jolla on lopulta myös välillisesti vaikutusta yksisijoittajiin. Palveluntarjoajien välinen voimakkaampi kilpailu johtaisi aktiivisempaan tuotekehitykseen sekä hintakilpailuun. Vähäisellä kilpailulla on puolestaan päinvastainen vaikutus, jonka kärsijänä ovat osakesäästötilejä käyttävät yksityissijoittajat.

Talletusraja on välillisesti johtanut myös siihen, että osakesäästötalisijoittajalla on rajoituksia listautumisanteihin sekä moniin muihin yhtiötapahtumiin osallistumisessa. Asiantuntijat nostivat esille, että osakesäästötilillä sijoittaja voi osallistua listautumisasiin vain tapauksissa, joissa hänen oma osakesäästötilipalveluntarjoaja on annissa mukana järjestäjänä.

Esimerkki listautumisannista osakesäästötilillä

Yritys Y aikoo listautua Helsingin Pörssiin julkisen kaupankäynnin kohteeksi listautumisannin kautta. Pankki A toimii listautumisannin järjestäjänä. Sijoittajalla on osakesäästötili Pankissa B. Sijoittaja haluaisi merkitä Yhtiön Y osakkeita osakesäästötililleen, mutta hän ei voi käytännössä tehdä sitä, koska hän ei voi suorittaa merkinnän maksua toisessa pankissa olevalta osakesäästötililtään. Sijoittaja on pakotettu tekemään merkintä arvo-osuustilille, mikäli hän haluaa osallistua antiin.

Osakesäästötilin talletusraja asettaa myös rajoituksia sille, kuinka sijoittajat voivat hyödyntää ylimerkinnän tekemistä listautumisanneissa. Asiantuntijoiden mukaan suosituissa listautumisanneissa on hyvin yleistä, että sijoittajat tekevät ylimerkinnän. Tällä he ennakoivat

suuren kysynnän takia heille allokoituvan vähemmän osakkeita, kuin mitä he merkitsevät merkintäsitoumuksessa. Osakesäästötilillä talletusrajan ylittäviä merkintäsitoumuksia ei voi tehdä, vaikka sijoittajalle lopullisesti allokoitavien osakkeiden summa ei ylittäisikään talletusrajaa.

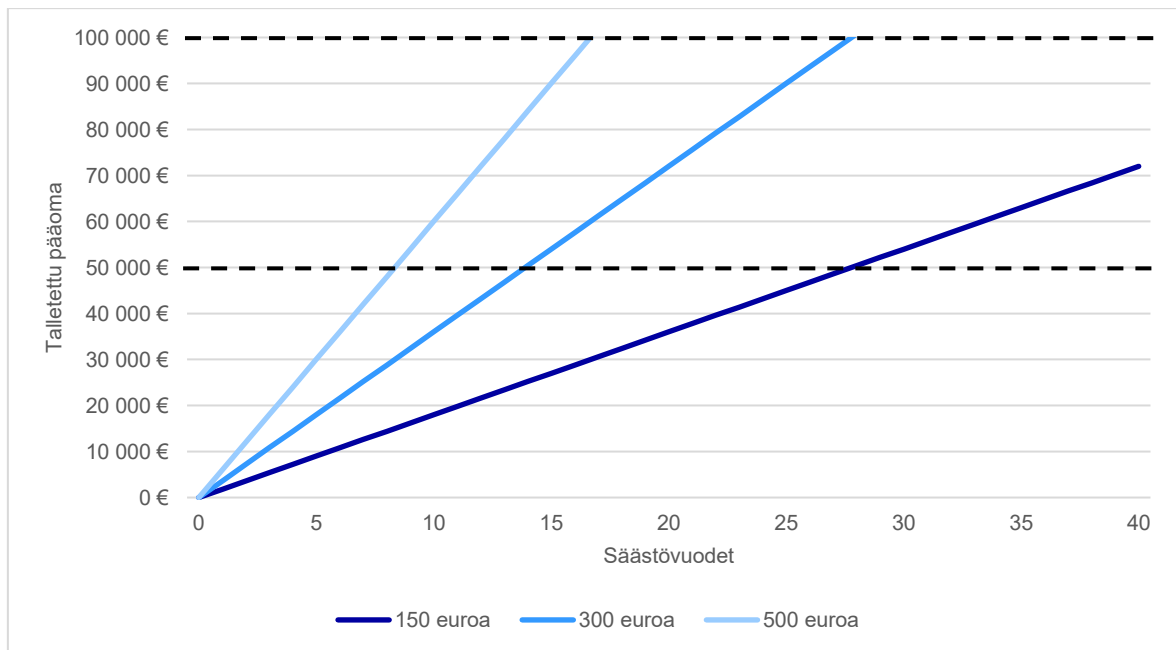
Esimerkki ylimerkintätilanteesta

Kempower järjesti listautumisannin vuonna 2021. Kempowerin listautumisanti ylimerkittiin sijoittajien toimesta, jonka myötä yleisöannissa sijoittajalle allokoitiin 10 kappaletta osakkeita sekä 2,5 % sitoumuksista tämän ylittävältä osalta. Mikäli osakesäästötisijoittaja olisi osallistunut listautumisantiin tekemällä sen hetkisen 50 000 euron talletusrajan puitteissa teoreettisen maksimimerkintäsitoumuksen, olisi merkintäsitoumus ollut 8 710 osaketta, 5,74 euron kappalehinnalla. Ylimerkinnän myötä sijoittajalle olisi kuitenkin allokoitunut vain 228 osaketta, joiden merkintäsumma olisi yhteensä 1 308,72 euroa. Mikäli osakesäästötilisijoittaja olisi halunnut saada annista suuremman määrän yhtiön osakkeita, olisi hänen pitänyt tehdä suurempi merkintäsitoumus. Osakesäästötilillä tämä ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista, vaikka lopullinen merkintäsumma ei ylittäisikään talletusrajaa.

4.3 Talletusrajan noston vaikutus

Talletusrajan nosto ei tuonut muutosta talletusrajasta aiheutuviin epäsuoriin vaikutuksiin. Talletusrajan epäsuorat vaikutukset johtuvat pitkälti yhden tilin rajoituksesta, joka säilyi ennallaan. Yhden tilin rajoituksesta luopuminen olisi vaatinut talletusrajan poistoa. Rajan noston myötä talletusrajan suorat vaikutukset koskevat entistä pienempää joukkoa sijoittajia. Tämä johtuu siitä, että sijoittajia, joilla on mahdollisuus tallettaa osakesäästötilille sen elinkaaren aikana 100 000 euroa, on vähemmän kuin heitä, joilla on mahdollisuus tallettaa 50 000 euroa.

Talletusrajan nosto mahdollistaa ja kannustaa pitkäjänteisempään sijoittamiseen. Esimerkiksi jos osakesäästötilille säästää 300 euroa kuukaudessa kestää talletusrajan täyttymisessä noin 28 vuotta (kuvio 8). Vanhan talletusrajan aikana rajan täyttymisessä olisi kestänyt vain noin 14 vuotta, mikäli olisi lyhyt aika, jos osakesäästötilille sijoittava yksityissijoittaja haluaisi säästää osakesäästötilille muun muassa koko työuransa keston ajan tulevia eläkepäiviä varten. Talletusrajan nostosta huolimatta raja voi tulla pitkäjänteisen sijoittamisen näkökulmasta verrattain nopeasti vastaan. Se kuitenkin vaatii jatkossa suurempia säästösummia, joten sen vaikutus rajautuu rajan noston myötä entistä pienempään joukkoon sijoittajia.

Kuvio 8. Simulaatio 50 000 euron ja 100 000 euron talletusrajan täyttymisestä erilaisilla kuukausittaisilla säästösummilla

5 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, mitä käytännön vaikutuksia ja rajoitteita osakesäästötillille asetetulla talletusrajalla on osakesäästötillisijoittajalle. Tutkimuksessa tutkittiin talletusrajan aiheuttamia suoria sekä epäsuoria vaikutuksia ja rajoitteita. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin, millainen muutos talletusrajan aiheuttamissa vaikutuksissa on nähty talletusrajan noustua 100 000 euroon.

Tutkimuksen tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta, joissa haastateltiin finanssialan asiantuntijoita, jotka ovat työtehtäviensä myötä läheisesti tekemisissä osakesäästötilin kanssa ja myös itse osakesäästötillisijoittajia. Tutkimuksessa panostettiin haastateltavien asiantuntijoiden valintaan, jotta tuloksista saataisiin mahdollisimman luotettavat. Tutkimusta olisi voinut täydentää haastatteleamalla myös osakesäästötiliä käyttäviä yksityissijoittajia. Tällöin tutkimukseen olisi saatu erilaista näkökulmaa. Lisäksi kvantitatiivisella tutkimuksella olisi voitu kartoittaa, kuinka usein osakesäästötillisijoittajat kohtaavat talletusrajan aiheuttamia rajoituksia, sekä ylipäättänsä, kuinka useaa sijoittajaa rajoitukset koskevat.

Tutkimuksessa ilmeni, että osakesäästötilin talletusrajalla on useita erilaisia rajoittavia vaikutuksia sijoittajalle. Suoria rajoittavia vaikutuksia osakesäästötillisijoittajan on helppo tunnistaa. Talletusraja on kuitenkin juurisyy usealle rajoitukselle, joiden voidaan katsovan johtuvan epäsuorasti talletusrajasta. Näitä sijoittajan on hankalampi tunnistaa. Täten sijoittajan voi olla haastavaa luoda kokonaisvaltainen ymmärrys siitä, mitä kaikkia käytännön rajoituksia talletusrajalla on.

Talletusrajasta suoraan aiheutuvat rajoitukset koskevat vain osakesäästötillisijoittajia, joilla on talletettu tilille lain sallima maksimimäärä. He ovat pakotettuja tekemään lisäsijoituksensa käyttämällä jotain muuta sijoitustiliä, jolla voi olla erilainen verokohtelu. Tällä on vaikutusta sijoittajan tuottoihin sekä he voivat joutua muuttamaan sijoitusstrategiaansa, jotta siinä huomioidaan osinkojen ja luovutusvoittojen muuttunut verotus.

Talletusrajan epäsuorina vaikutuksina on rajoittunut kilpailu sekä rajoitukset listautumisanteissa. Talletusraja ja yhden tilin sääntö rajoittaa osakesäästötilipalveluntarjoajien välistä kilpailua, joka heijastuu sijoittajille korkeampina hintoina ja vähentyneenä tuotekehityksenä. Osakesäästötilillä ei myöskään voi osallistua kuin oman palveluntarjoajansa järjestämiin listautumisanteihin, joka rajoittaa merkittävästi sijoittajan mahdollisuutta osallistua listautumisanteihin.

Talletusrajan nosto 100 000 euroon ei vaikuttanut talletusrajasta epäsuorasti johtuviin rajoituksiin. Ne ovat säilyneet ennallaan, sillä ne pohjautuvat pitkälti talletusrajan kautta tulevaan

yhden tilin rajoitukseen. Myös talletusrajan suorat vaikutukset säilyivät ennallaan. Talletusrajan noston myötä vähentyi sijoittajien määrä, joilla on tilille talletettuna lain sallima maksimimäärä. Tämän myötä talletusrajasta suoraan johtuvat vaikutukset ja rajoitukset koskevat noston jälkeen pienempää joukkoa osakesäästötilisijoittajia.

Osakesäästötilin talletusrajan ja tilien määrän rajoituksen poisto lisäisi palveluntarjoajien välistä kilpailua, kannustaisi suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen osakesijoittamiseen sekä mahdollistaisi yrityksille paremmat mahdollisuudet saada rahoitusta pääomamarkkinoilta. Talletusrajan poistosta hyötyisivät kotitaloudet sekä yritykset ja lopulta myös valtio. Hallituksen osakesäästötilille asetetut tavoitteet huomioiden, olisikin ollut perusteltua, että talletusrajasta oltaisiin luovuttu osakesäästötililain muutoksen yhteydessä.

Osakesäästötilin talletusrajan poiston vaikutuksen tutkiminen olisi erinomainen jatkotutkimusaihe tässä opinnäytetyössä tehdylle tutkimukselle. Talletusrajan poistoa voisi tutkia useista eri näkökulmista kuten muun muassa yksityissijoittajien, yritysten rahoituksen sekä valtion talouden näkökulmasta. Valtionvarainministeriö on jo tehnyt tutkimusta ja laskelmia talletusrajan noston vaikutuksista verotuloihin, mutta ne ulottuvat vain yhden hallituskauden pituiselle jaksolle. Näitä kahta tutkimusta hyödyntäen olisi mahdollista jatkaa tutkimuksen tekemistä laajemmasta näkökulmasta ja tehdä laskelmia talletusrajan poiston pitkän aikavälin vaikutuksista.

Lähteet

Eduskunta 2018. Asian käsittelytiedot HE 279/2018 vp. Viitattu 28.2.2024. Saatavissa

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_279+2018.aspx

Eduskunta 2019. Äänestystulos. Viitattu 11.3.2024. Saatavissa

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=10&istuntonro=166&vuosi=2018>

Euroclear Finland. Tilastoarkisto. Viitattu 13.3.2024. Saatavissa

<https://www.euroclear.com/finland/fi/statistics/archieve.html>

Euroclear Finland 2024b. Helmikuussa yli 355 000 aktiivista osakesäästötiliä. Viitattu

13.3.2024. Saatavissa <https://www.euroclear.com/finland/fi/news-and-insights/news/Osakesaastotileja-yli-355000.html>

Euroclear Finland 2024a. Vuoden 2023 lopussa Suomessa oli 346 386 aktiivista

osakesäästötiliä. Viitattu 28.2.2024. Saatavissa https://www.euroclear.com/finland/fi/news-and-insights/news/Suomessa_346386_osakesaastotilia.html#content_textimage

Euroopan komissio 2017a. Pääomamarkkinaunioni. Viitattu 6.3.2024. Saatavissa

https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/capital-markets-union_fi

Euroopan komissio 2017b. Mid-term review of the capital markets union action plan.

Viitattu 6.3.2024. Saatavissa https://finance.ec.europa.eu/publications/mid-term-review-capital-markets-union-action-plan_en

FINE. Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset. Viitattu 21.3.2024. Saatavissa

<https://www.fine.fi/naissa-asioissa-autamme/henkilovakuutukset/henkivakuutus-saasto-ja-sijoitusvakuutukset.html>

Hallituksen esitys 275/2018. Viitattu 8.3.2024. Saatavissa

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_275+2018.aspx

Hallituksen esitys 279/2018. Viitattu 6.3.2024. Saatavissa

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_279+2018.aspx

Hallituksen esitys 44/2023. Viitattu 1.3.2024. Saatavissa

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_44+2023.aspx

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13. – 14. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Koponen H. 2023. Vertailimme suosituimmat sijoitusvakuutukset: Kustannukset ovat sijoittajalle melkoinen rämeikkö, valikoimissa merkittäviä eroja. Kauppalehti. Viitattu 21.3.2024. Saatavissa rajoitetusti <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/vertailimme-suosituimmat-sijoitusvakuutukset-kustannukset-ovat-sijoittajalle-melkoinen-rameikko-valikoimissa-merkittavia-eroja/5eb632ac-88d8-4f52-8a17-391f71d696e6>

Laatikainen, O. 2024. Osakesäästötilin talletuskatto nousi vuoden alusta – pieni osa kotitalouksista iskenyt kiinni muutokseen. Uutissuomalainen. Viitattu 27.4.2024. Saatavissa rajoitetusti <https://www.uutissuomalainen.fi/uutissuomalainen/6604213>

Laki osakesäästötilistä 680/2019.

Laki sidotusta pitkäaikaissästämisestä 1183/2009.

Lounasmeri, S. 2023. Osakesäästötili, arvo-osuustili, rahasto vai sijoitusvakuutus? Pörssisäätiö. Viitattu 21.3.2024. Saatavissa <https://www.porssisaatio.fi/osakesaastotili-arvo-osuustili-rahasto-vai-sijoitusvakuutus/>

Mustonen, J. 2024. Osakekaupankäynnin palveluiden tuotevastaava. Nordea Bank Oyj. Haastattelu 27.3.2024

Nordea a. Osakesäästötili vai arvo-osuustili – kumpi valita?. Viitattu 19.3.2024. Saatavissa <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/arvo-osuustilin-ja-osakesaastotilin-erot.html>

Nordea b. Osakesäästötili (OST). Viitattu 19.3.2024. Saatavissa <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/sijoittaminen/osakesaastotili.html>

OP Ryhmä 2024. OP:n kysely: Talletusrajan nosto lisännyt joka neljännen nuoren sijoittajan kiinnostusta osakesäästötiliin. Viitattu 13.3.2024. Saatavissa https://www.op.fi/op-ryhma/medialle/tiedotteet?id=4771233_PRC

Pitkänen, J. 2024. Pörssikaupankäynnin asiantuntija. Nordea Bank Oyj. Haastattelu 27.3.2024

Pörssisäätiö. Osakesijoittajien määrä ennätyskorkealla. Viitattu 29.2.2024. Saatavissa <https://www.porssisaatio.fi/perehdy-tutkimuksiin/porssisaation-tilastot/osakesijoittajien-maaran-kehitys/>

Pörssisäätiö 2023. Pörssisäätiön vaalikysely, osa 1: Näin puolueet kehittäisivät osakesäästötiliä. Viitattu 3.3.2024. Saatavissa <https://www.porssisaatio.fi/porssisaation-vaalikysely-osa-1-nain-puolueet-kehittaisivat-osakesaastotilia/>

Verohallinto 2024b. Osakesäästötilin verotus. Viitattu 16.3.2024. Saatavissa

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/81118/osakesaastotilin-verotus4/>

Veronmaksajat 2024. Vakuutussäästämisen verotus. Viitattu 21.3.2024. Saatavissa

<https://www.veronmaksajat.fi/neuvot/henkiloverotus/sijoittaminen/vakuutukset/vakuutussaastamisen-verotus/#9fdb86ac>